

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 5.

Ljubljana, 1. sušca 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Statistično popisovanje ljudskih šol leta 1890. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Književnost. — Vprašanja in odgovori. — Dopisi: Iz Vrem. — Z goriškega Krasa. — S Krasa. — Iz Ribnice na Dolenjskem. — Iz Ljubljane. — Iz Kostanjevice. — Vestnik „Pedagogičnega društva“ v Krškem. — Vestnik. — Listnica uredništva.

Statistično popisovanje ljudskih šol leta 1890.

Po ministerskem ukazu z dné 9. kimovca 1889. l. št. 14.499 morajo s koncem meseca malega travna 1890. leta šolska oblastva izvršiti statistični popis ljudskih šol v letu 1890. in ta popis izročiti c. kr. osrednji statistični komisiji na Dunaji. Vse popisovanje se bode vršilo na podlagi podatkov šolskih vodstev. V to svrhu je visoko naučno ministerstvo z imenovanim ukazom natančno določilo, kako je šolskim oblastvom, v prvi vrsti šolskim vodstvom ta popis izvršiti. Ker se je šolskim vodstvom pri poročevanju strogo držati določil tega ukaza, priobčujemo v nastopnem iz ministerskega ukaza vse važnejše točke, da se šolska vodstva natančneje seznanijo z vsebino in da bode popisovanje povsem pravilno sestavljeno.

Važnejše točke iz ministerskega ukaza z dné 9. kimovca 1889. št. 14.499.

Po določilih ukazov od dné 3. malega travna 1875. l., št. 4162 in od dné 22. velikega travna 1879. št. 4914 je leta 1890. zopet izvršiti statistično popisovanje javnih in zasobnih ljudskih šol.

Za to popisovanje je določena za javne ljudske šole vprašalna pola A, za zasobne

ljudske šole vprašalna pola B, kateri morajo popolniti dotični šolski predstojniki (ravnatelji, nadučitelji, voditelji) in za okrajne šolske nadzornike zbiralna pola C.

Za popolnitev teh obrazcev je dodano navodilo za šolske predstojnike in okrajne šolske nadzornike.

Vsi podatki se vpisujejo po šolskem stanji dné 30. malega travna 1890. l., ako pa ta dan pade v počitnice, po stanji zadnjega šolskega dne pred 30. dném malega travna. Vprašalni poli A in B morajo šolski voditelji najdalje do dné 8. velikega travna 1890. l. doposlati okrajnim šolskim oblastvom, katera iz teh pol strogo po predpisanem navodilu popolnijo zbiralne pole C in te z vsemi vprašalnimi polami vréd najdalje do 31. velikega travna 1890. l. predložé deželnim šolskim oblastvom. Ta oblastva pregledajo vso tvarino gledé popolnosti in formalne pravilnosti v zbiralno polo C vpisanih podatkov, zahtevajo morebitnih dopolnil in vso tvarino pošljejo do dné 15. rožnika 1890. l. c. kr. osrednji statistični komisiji na Dunaji.

Vsebina imenovanih obrazcev in dotičnih navodil se razvidi iz nastopnih prilog.

Priloge.)*

I.

Obrazec A.

Vprašalna pola

o stanju javnih ljudskih šol dné 30. mal. travna 1890.**)

Šolska občina *Cerklje*.Dežela *Kranjska*.Šolski kraj *Cerklje*.Šolski okraj *Kranj*.

event. ulice in hiš. št. —

I. Splošni značaj šole.

1. Je-li šola
 - a) občna ljudska šola? *da*.
 - b) meščanska šola? *ne*.
 - c) meščanska šola, ki je pod skupnim vodstvom z občno ljudsko šolo? *ne*.
 - d) zasilna šola? *ne*.
 - e) podružnica (ekspozitura)? *ne*.
 - f) ali se iz té šole oskrbuje tudi poučevanje na kaki izgreдни (excurrento) postaji, in kje je ta postaja? *ne*.
2. a) Je-li ta šola deška šola? *ne*.
- b) Je-li ta deška šola s kako dekliško šolo pod istim šolskim voditeljem? *ne*.
- c) Je-li ta šola dekliška šola? *ne*.
- d) Je-li ta dekliška šola s kako deško šolo pod istim šolskim voditeljem? *ne*.
- e) Je-li šola meševita šola (obema spoloma namenjena)? *da*.
3. a) Koliko prestopnih***) razredov ima šola? *3 razrede*.
- b) Za katere prestopne razrede so paralelke?
4. Ali se poučuje
 - a) v vseh razredih ves dan? *ne*.
 - b) v vseh razredih pol dné? *da*.
 - c) deloma ves dan, deloma pol dné? *ne*.
 in to v katerih razredih ves dan, in v katerih pol dné? —
5. Koliko tednov v šolskem letu hodijo v šolo otroci, ki niso dobili olajšil v šolskem obiskovanju? *46*.
6. V katerem jeziku, oziroma v katerih jezikih se je učilo? *v slovenskem in nemškem jeziku (neobvezno)*.
7. a) Ali se ima ponavljalno poučevanje? *da*.
- b) Koliko tednov v šolskem letu mu je odmerjenih? *20 tednov*.

II. Šolska uredba in obseg poučevanja.

8. Je-li šola v poslopji, ki je namenjeno samo in jedino za poučevanje, in to:
 - a) vsa? *da*.
 - b) deloma? *ne*.

*) Da se vpisovanje bolje umé, smo za vzgled jedno šolo popisali in obrazec A pravilno popolnili (z ležečim tiskom). Ured.

**) Ako dan 30. mal. travna 1890. l. pade v počitnice, naj se vpisuje vse tako, kakor je bilo zadnji šolski dan pred začetkom počitnic.

***) V število prestopnih razredov naj se ne vračunajajo niti paralelni razredi, katere je vpisavati pod 3 b), niti oddelki jednega in istega razreda, ki so sicer na različni učni stopinji, a vendar v njih uči ob jednom isti učitelj, niti skupine učencev, ki se poučujejo v raznih dnevniš časih.

III. Stanje učiteljstva.

Na vprašanje 23) o stanju učiteljstva naj se odgovori s tem, da se izpolni naslednja razpreglednica.

23. Stanje učiteljstva dne 30. mal. travna 1890.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Tekoče število											
Rodbinsko imé in predimé		Ali redovni ali svetni duhov- nik, oziroma nuna (eventu- valno je povedati red)	Službeni značaj (kakor spodaj v po- vzelku)	Rojstva dan in leto	Samec (sa- mica), ože- njen (omo- žena), vdovec (vdova)	Vero- izpovedanje	Vojaško- služno razmerje (ali v rezervi, nadomestni rezervi, de- želni brambli ali črni vojski)	S spričeva- lom učne usposoblje- nosti za		Z- zre- lost- nim spri- čeva- lom	Brez zre- lost- nega spri- čevala
1	I. I.	—	nadučitelj	5/12 1836	oženjen	rimsko ka- tolško	—	—	1	—	—
2	I. I.	—	časni učitelj	17/3 1856	samec	"	v rezervi	—	—	1	—
3	I. I.	—	stalna učiteljica	12/7 1865	samica	"	—	—	1	—	—
4	I. I.	svetni duhovnik	veroučitelj, pripada dušnemu pastirstvu, poučuje tudi v Zalogu	5/11 1847	samec	"	—	—	—	1	—
5											
6											
7											
8											
9											

Povzetek:

Nadučitelj, ravnatelj

moški ženska

Stalni učitelji

1 —

Začasni učitelji

— 1

Stalni podučitelji

— —

Začasni podučitelji

— —

Začasni podučitelji
Veroučitelj
Drugo učno osebje

moški ženska

— —

1 —

— —

— —

skupaj

3

1

IV. Šolsko obiskovanje.

	dečki	dekllice	skupaj
24. Število otrok, ki so po šolski matici (matriki) v šolodolžnih letih, in to v starosti			
a) od izpolnjenega 6. do izpolnjenega 7. leta	46	44	90
b) od izpolnjenega 7. do izpolnjenega 12. leta	170	172	342
c) od izpolnjenega 12. do izpolnjenega 13. leta	40	46	86
d) po 13. letu	24	20	44
skupaj	280	282	562
25. Število otrok kateri so po § 23. državnega ljudsko-šolskega zakona zato,			
a) ker hodijo v kako višjo, obrtno ali poljedelsko (kmetijsko) šolo, ali kak strokoven pouk, ali ker se poučujejo domá*), oproščeni šolskega obiskovanja	—	—	—
b) ker imajo kako težko telesno ali duševno napako, ki jim brani učiti se ali hoditi v šolo, bili brez poučevanja	2	1	3
26. Število pravilno razvitih otrok v šolodolžnih letih, kateri sploh niso imeli nikakega pouka**)	20	20	40
skupaj	22	21	43
27. Koliko otrok hodi po izkazu šolskega kataloga v šolo in to:			
a) po razredih ozir. skupinah:			
v 1. razred { v prvo skupino	74	67	141
{ v drugo "	30	30	60
v 2. razred { v prvo skupino	30	27	57
{ v drugo "	21	30	51
v 3. razred { v prvo skupino	21	21	42
{ v drugo "	18	20	38
4. "			
5. "			
6. "			
7. "			
8. "			
skupaj	194	195	389
b) po starosti: pred izpolnjenim 6. letom	—	—	—
od izpolnjenega 6. do izpolnjenega 7. leta	40	40	80
" " 7. " " 12. "	154	155	309
" " 12. " " 13. "	—	—	—
" " 13. " " 14. "	—	—	—
po izpolnjenem 14. letu	—	—	—
skupaj	194	195	389
c) po véri: rimsko-katoliški, latinskega obreda	194	195	389
rimsko-katoliški, grškega obreda	—	—	—
evangelski A. V.	—	—	—
Prenos	194	195	389

*) Toda otrok, ki so hodili v kako zasebno (privatno) šolo, ni izkazovati tukaj.

**) N. pr. ker jim je šola predaleč ali sploh ni ljudske šole.

	dečki	deklic	skupaj
Odnos	194	195	389
evangelski H. V.			
grško - vzhodnji			
kakega družega krščanskega veroizpovedanja			
mozajski			
drugi			
skupaj	194	195	389
d) Število učencev pri ponavljalnem pouku			
aa) do izpolnjenega 14. leta	64	66	130
bb) po izpolnjenem 14. letu	—	—	—
skupaj	64	66	130
28. a) Koliko otrok govori samo jeden jezik?*) <i>samo slovenski govori</i>	194	195	389
b) koliko otrok govori dva ali več jezikov, in katere jezike?**)			
skupaj	194	195	389
29. a) Ali veljajo na ti šoli katera splošna olajšila v šolskem obiskovanju za vse otroke obéh višjih starostnih stopinj? <i>ne.</i>			
b) Če se na to vprašanje odgovori „da“: koliko otrok se je poprijelo olajšil, in to:			
v 13. letu			
v 14. „			
skupaj			
30. Če se na vprašanje 29 a) odgovori „ne“: koliko otrokom v obeh višjih starostnih stopinjah so se dovolila osebna olajšila v šolskem obiskovanju, in to:			
v 13. letu			
v 14. „			
skupaj			

I. I. s. r.
šolski voditelj.

Navodilo

Šolskim načelnikom (vodjam, nadučiteljem, šolskim voditeljem) o statističnem povedanji javnih ljudskih šol po stanji 30. mal. travna 1890.

Vprašalna pola obrazec A se rabi za izkazovanje o vsaki posamezni javni šoli, in to po stanji dne 30. mal. travna 1890, in ako ta dan pade v počitnice, po stanji zadnjega dne pred 30. malim travnom 1890.

Na vsa vprašanja v ti vprašalni poli A naj šolski načelnik odgovori po resnici, natančno in popolnoma jasno.

Za odgovarjanje na posamezne vprašalne točke so merodajna naslednja določila:

K vprašanju 1. Meščanske šole, katere so z občno ljudsko šolo združene pod skupnim voditeljem, (občne ljudske in meščanske šole), šteti je za dve šoli dotične vrste (kategorije): za vsako je spisati poseben izkaz, kar je počititi pri izkazu za meščansko šolo tako, da

*) Tu je n. pr. povedati, koliko otrok govori samo slovenski, koliko samo nemški.

**) Tu je n. pr. povedati, koliko otrok govori slovensko in nemško, itd. Vsota vpisov v a) in b) mora vselej popolnoma jednaka biti skupnemu številu učencev (vprašanje 27 a).

se na vprašanje 1 c) odgovori: da. Jednako je občne ljudske šole, v katerih se dečki in deklice v vseh razredih po spolu ločeni poučujejo v posebnih učnih sobah, zmatrati za dve ločeni šoli, in za nje je izpolniti dve posebni (ločeni) vprašalni poli, dasi imajo skupnega voditelja; v tem slučaju je na vprašanje 2 b) za deško šolo in na vprašanje 2 d) za dekliško šolo odgovoriti: da.

Tudi zasilne šole, ekspoziture in podružnice je zmatrati povse za samostalne šole, in za vsako je torej izpolniti posebno vprašalno polo in odgovoriti na vsa njena vprašanja; nasproti se izgrede (excurrento) postaje nimajo za samostalne šole, in za té je torej povedbe dajati s povedbami vred za ono šolo, od katere se oskrbuje poučevanje na njih. Vender je na to okolnost namigniti z ustreznim odgovorom na vprašanje 1 f). — Šole vadnice se privzemajo med javne šole po njih kategoriji in za nje je izpolniti posebne vprašalne pole záse.

K vprašanju 3 a). Odgovarjajoč na to vprašanje povedati je samo prestopne razrede, ne tudi paralelke, katere je posebe zapisati pri 3 b). Tudi ne gre nikakor, da bi se za samostalne razrede vračunjali sami oddelki enega in istega razreda, kateri so pač na isti učni stopinji, a prejemajo pouk ob istem času od istega učitelja, ali pa skupine učencev, katere poučuje isti učitelj ob različnih časih dneva.

K vprašanju 4 c), Na to vprašanje bode odgovoriti: da, samo za take dvo- ali večrazredne šole, ki imajo v enem ali več razredih ves dan, v drugih razredih samo pol dni poučevanje.

K vprašanju 6. Za odgovor na to vprašanje ne zadostuje kako splošno oznamenilo, na primer: utrakvistična šola, temuč povedati je, ako se poučuje v več nego jednem jeziku, izrečno dotične jezike.

K vprašanju 7. Na to vprašanje je odgovarjati samo za Kranjsko, Tirolsko in Predarelsko, Trst z okolico, Goriško in Gradiščansko, Istro, Dalmatinsko, za Bukovino, in gledé na šole za nadaljno izobraženje za Gališko.

Paziti je na to, da se povedbe, ki se tičejo občnih ali posebnih učnih tečajev, združenih morebiti z ljudsko šolo po § 10. državnega ljudsko-šolskega zakona — na to mérita vprašnji 21. in 22. — ne dajó morebiti po pomoti na tem mestu. Tudi se opozarja na to, da se tu ni ozirati na pouk, ki je morebiti vsled olajšil v šolskem obiskovanji okrajšan.

Na vprašanje 8. bode odgovoriti: da, tudi tedaj, če so pač pod isto hišno številko kakor šolski prostori privzeti tudi drugim namenom odkazani, a so prvi od poslednjih popolnoma ločeni in imajo tudi svoj uhod.

Na vprašanji 9 c) in d) je le v tem slučaju odgovoriti: da, če za šolske prostore niso brezplačno poskrbeli tisti faktorji, kateri so že po zakonu to storiti dolžni (n. pr. šolska občina, šolski okraji itd.)

K vprašanju 14. Knjižne zbirke, ki obsezajo samo učne knjige in poučne pomočke uvedene v dotični šoli, naj se ne zmatrajo za knjižnice, tudi naj se takšne učne knjige itd., kjer so knjižnice, ne privzemajo v številu zvezkov.

K vprašanju 15. Na to vprašanje je samo tedaj odgovoriti: da, če se res kako zemljišče, če še tako majhno, rabi za učne namene.

K vprašanjem 21. in 22. Ti vprašnji merita samo in jedino na one posebne pouke za mladino, ki je šoli odrasla, in pa na one za šoli odrasle deklice namenjene pouke za občno nadaljno izobraženje, katere je po § 10. državnega ljudsko-šolskega zakona združiti moči z ljudskimi šolami (ministerijalni ukaz od 10. mal. travna 1885, št. 1985). Nikakor se ne smejo torej, da poslušajo take pouke, izkazovati isti otroci, kateri so ob jednem že všteti v števila o šolskem obiskovanji pri vprašanji 27.

K vprašanju 23. Na tretji strani vprašalne pole je napraviti imenik vsega učiteljstva, v katerem je vsako osebo, ki ima pri šoli opravilo, povedati v posebni vrsti. V predal 3. je vpisati službeni značaj, kakor: ravnatelj, ravnateljica, nadučitelj, nadučiteljica, stalni ali začasni učitelj, oziroma učiteljica, stalni ali začasni podučitelj, oziroma podučiteljica, veroučitelj, učitelj, oziroma učiteljica

za tuje jezike, telovadni učitelj, učiteljica za dela itd. Za veroučitelje je v tem predalu tudi pristaviti, če so posebni (lastni) veroučitelji s stalnimi prejemki ali z nagradami, ali pa pripadajo ob enem dušnemu pastirstvu. Takisto je tudi zanje, kakor za vse ude učiteljstva, v opomnji navesti druge javne šole, na katerih morebiti tudi poučujejo. Na konci tega imenika je tudi sumarno podati število oseb in sestavo učiteljstva po predtiskanih kategorijah.

K vprašanjem 24 — 26. Na vprašanja 24 — 26 naj se odgovori po vpiskih v šolsko matico. Toda v onih krajih, kjer je več javnih šol, ki pripadajo jedni in isti šolski občini, ne smejo na vprašanja 24—26 odgovarjati načelniki posameznih šol, nego to naj se prepušča okrajnemu šolskemu nadzorniku, katerega dolžnost je, dotične podatke vpisati v zbiralno polo C. Povedbe o številu otrok v šolodolžnih letih (vprašanje 24) merijo na one otroke, ki so v ponavljalno (za Galicijo: šolo za nadaljno izobraženje) hoditi dolžni. Tudi je pri tem vračunjati tiste otroke, kateri so dobili ali morejo dobiti olajšila v obiskovanji šole po § 21. državnega ljudsko-šolskega zakona. Ker se povedba odnaša na stanje dne 30. mal. travna 1890, računati je, ko se poveduje število otrok v šolodolžnih letih, z jedne strani prirastek vsled všolanja v teku šolskega leta, z druge strani odpadek vsled smrti ali izšolanja.

K vprašanju 27. Število šolskih otrok naj se poveduje po vpisih v katalogu, in to povse ločeno po spolih. Pri tem je skrbno paziti na to, da bodo dotična števila v soglasji med seboj, torej skupno število učencev, oziroma učenk z onim, katero se podá iz posamnih vsot po razredih, po starosti in po veri. A odgovarjajoč na vprašalne točke 27 a) — c) se je ozirati samo na obiskovanje vsakdanje šole, kateri je prištevati tudi tiste otroke, kateri so dobili splošna ali posebna olajšila v šolskem obiskovanji.

K vprašanji 28. Da se odgovori na to vprašanje, povedati je najpred pod a) število otrok, kateri govorè samo jeden jezik, n. pr. število otrok, kateri govorè samo slovenski; potem. recimo, število otrok, ki govorè samo nemški itd.; pod b) pa število otrok, ki govorè dva ali več jezikov, n. pr. slovenski in tudi nemški; nato morebiti v posebni vrsti število otrok, kateri govorè slovenski in italijanski itd. Za vsako tako povedbo jezika je namenjena jedna pikastih vrst pod dotičnim vprašanjem. Tisti otroci, kateri se zapisujejo pod b) se ne smejo, to se umé samo ob sebi, vštévati pri vpisovanji pod a), marveč vsota vpisov k vprašanju 28 pod a) in pod b) se mora natanko vjemati z skupnim številom šolskih otrok (vprašanje 27 a).

K vprašanju 29. Na to vprašanje je odgovoriti: da, samo tedaj, če so se otrokom v dveh zgornjih starostnih razredih v vsi šolski občini dovolila olajšila v šolskem obiskovanji, če tudi se jih niso vsi poprijeli. Če se na vprašanje 29 odgovori: da, ni odgovarjati na vprašanje 30.

Opominja se, da se morejo po določilih § 21. državnega ljudsko - šolskega zakona splošna olajšila v šolskem obiskovanji dovoliti samo na kmetih, osebna pa (ki se tičejo samo posameznih otrok, torej ne vseh otrok, ki so v dveh višjih starostnih razredih iz ozira vrednih vzrokov otrokom nepremožnega ljudstva po mestih in trgih, a na kmetih samo v onih šolskih občinah, v katerih ni splošnih olajšil v šolskem obiskovanji. Na vprašanji 29 in 30 se nikakor ne odgovarja na Kranjskem, v Istri, na Goriškem in Gradiščanskem in v Galiciji, Bukovini in Dalmaciji.

Izpolnjene vprašalne pole A o posameznih šolah naj šolski ravnatelji podpišejo ter zadnji čas do 8. vel. travna 1890 predložé okrajnemu šolskemu oblastvu.

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Dr. Jožef Muršec, r. 1. marc. 1807 v Bišu pri sv. Bolfanku, srednje in visoke šole dovršil v Mariboru in Gradcu, kjer je bogoslovec bil posvečen 1. avg. 1830, služil za kaplana pri sv. Antonu v Slovenskih ter pri sv. Miklavžu v Ljutomerskih Goricah, potem v Ptuju, od l. 1838 bil odgojatelj pri vitezu Ornuškem (Friedau), l. 1845 postal učitelj verozakona in slovenščine na meščanski realki v Gradcu, doktor modroslovja, l. 1850 celó nadzornik gimnazij po Hrovaškem in v Slavoniji, l. 1879 konzistorijalni svetovalec Lavantinski, l. 1870 stopivši v pokoj je obhajal l. 1880 v rojstnem kraju slovesno zlato mašo, odslej pa živi mirno in blagotvorno v Gradcu.

Slovenski spisovati je jel v modroslovnih in bogoslovnih šolah, kedar je pomagal dr. Ant. Murkotu pri slovénkem slovarju, kakor poznej Janežiču (Jezič. XXV str. 2) in tudi Cigale je pobral iz njegovih knjig nekatero besedo (Kratice str. XIV). Za slovenstvo vneti mladeneč je ljubezen to vnel tudi pri družih slovenskih dijakih, in pri Vrazovi svečanosti smo slišali, pravi Trstenjak, iz ust slavnega rodoljuba dr. Štefana Kočevarja, da je Muršec bil prvi, ki je v srcu njegovem in St. Vrazovem vžgal ogenj navdušenja za povzdigo knjige slovenske, ter da je pri Blazniku naročil do 14000 iztisov raznih knjig, katere je potem velikrat pod ceno prodajal, tudi mnogokrat zastonj delil med svoje rojake. Stanko Vraz ga je nasproti vnel za ilirščino. Z njim je največ občeval, zanj nabiral narodnih pesmi (gl. Nar. pèsni ilirske 1839: Mladi Marko) pa književnih stvari, njemu obilo dopisoval od leta 1833, kar se razvidi iz V. knjige: Dèla Stanka Vraza l. 1877 u Zagrebu, kjer se nahaja 27 njegovih pisem Muršecu pisanih nekaj v cirilici, nekaj v latinici, s prva slo-

vénski, potem ilirski, poslednje l. 1849 iz Zagreba u oči božića, v katerem mu priporoča n. pr.: „Širite slovenske novine ne samo medju hlačari nu i medju bregušari, kitite ih od sviuh stranah krasniem i probudjujuciem člancima. Nastojite da učeća mladež slovenska dobro izuči narèčje književno ilirsko ne samo čitajuc neg i pišucii ga. Složno, složno da bude jedno stado, a dobar pastir neče izostati (str. 420)“ itd. —

1. Kratka slovénška Slovnica za pervence. Na svetlo dal Dr. J. Muršec, učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli. V Gradci, 1847. 8. 87. Papirino natisk od Lajkamovih naslednikov. V delu IV. so: Izreki. Pregovori. Basni. Pesmi. § 70—73. Pisatelj knjigo spremlja z besedami: „Navam slovensko slovnico, kratko ino popolno, kolikor mi je mogoče bilo. — Skerb kratkoče je pravem redu nektero reč podmeknila. Naj nji perzanese!“ — Novice l. 1848 so prinesle str. 125—224 dokaj resno kritiko o njej; v Sloveniji l. 1849 št. 22—23 je pa J. Muršec priobčil: Odgovor, pogovor, zagovor in nagovor na presojo moje slovnice v lanjskih Novicah. Nektera njegova je obveljala v knjigi slovenski. Posebej opominja ondi: I se naj vsigdar zgovarja po pravici ko I, barem enkrat v šoli ino od omikanih ljudi. Drugi sledé nevedoma itd.

Rad je dopisoval v Drobntince na pr. l. 1848: Sv. Viktorin, Ptujski škof in mučenik. L. 1849: Venec cerkvenoletnih obhajil. L. 1850: Vnajna služba božja alj sv. obredi cerkveni. L. 1851: Pridiga pri novi meši. L. 1853: Obhajilo cerkvenega posvečenja. L. 1856: Pripodoba — katoljška cerkev pa kristijanska: solnce pa mesec ali luna. — V Gradcu se je l. 1848 vstanovilo društvo Slovenija, kojemu je bil dr.

Muršec duša ter je natančno popisal njegovo povestnico, ki se hrani v deželnem arhivu (cf. Slovenci in l. 1848. Sp. J. Apih). Nekaj let je vredovaj slovenski del „Deželnega Zakonika“. — Pridno je pisaril pod pravi ali pa pod domačim imenom „Živkov“ v razne slovenske in nemške časnike na pr. v Slovenijo l. 1848: Kratka poverhna primera, kateri jezik je boljši in popolnejši, ali nemški, kakor pravi v naslovu, prostim ino ponemčanim Slovencom po mestih, terjih, gradih ino po nemških mejah (str. 108). — L. 1849: O družbi Sloveniji v Gradcu, o slovensčini v bogoslovju, o volitvi za državni zbor. Iz Štajerskiga: Pri nas se daní! — Imena po rodu in svakšini. Obletno obhajilo Slovenije v Gradcu. Vesele domorodne kresnice. O šolah latinskih in meščanskih itd. — L. 1850: O slovenskem uradovanju. — Iz Gradea: „Čutim i nadam se, da mila Slovenija in ljube Novice, Slovencev blagi zvezdi, zavoljo besed „občno zaželjene nove oblike“, ktere stare obične reči pomene i obljuje, ne budete dolgo križem gledali, temoč se mahom spet posestrili . . . Slavni Kolar je bil oni prvi od božje previdnosti nam zbudjeni blagi mož, čega bistri duh je iz svoje svetle višine naše potreboče na tenko pregledal in — odrešne resnice učil . . . Kakor nam visokoučeni slavni oče Palacki v politiških, tako nam Majar v slovniških rečeh pravu put kaže . . . To preblagu knigu „Pravila“ bi naj vsaki vlastenec rad prebiral, i vsaki naš učitelj i dijak se nje na pamet učil (str. 13. 14) itd.“ —

Novicam je dopisoval od l. 1848 n. pr. o Cafu in njegovem Robinsonu, o slovenskem društvu v Gradcu, o slovenskem pravoslovju na vseučilišču, in zakaj ima ta nauk vedno manj slovenskih slušateljev (l. 1851—2); o ljudskih šolah, o ptujem jeziku in o prvi slavjanski besedi v Gradcu. Štajarska penina Kleinošekova. Darila poslom, kateri naj manje deset let zaporedoma služijo pri tistem gospodarju (l. 1853). V dokladi l. 1856: Neposredno speljevalo iz glagolov — pregled, koliko se iz enega glagola z raznimi končnicami da napraviti besed. Glasi o cesarskem ukazu, ki določuje učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva, kjer v XI. odstavku (l. 1859) razodeva Živkov svoje misli o tej zadevi, in odgovarja tistim, ki se po nemških časnikih ustavljajo cesarskemu ukazu zastran učnega slovenskega jezika po naših gimnazijah, terdé, da ga ni treba, ali da ni moč za to! — Že l. 1850 je poprosil duhovnikov, naj nemškim krajevnim imenom pristavljajo tudi prave slovenske (cf. Einšpieler), in l. 1851, češ, c. kr. štajarska namestnija je razposlala dva dela lanjskega nemš. štaj. zakonika slavnim tehantijam s prošnjo, da bi duhovniki blagovolili k nemškim pristaviti prave slovenske imena od kraja do kraja (str. 123); in l. 1863 svetuje, naj vse osobne in krajne imena duhovniki v matične knjige vselej pišejo prav slovenski s slovenskimi čerkami (str. 7) itd. — Slovenska Bčela l. 1853 ima nektere spiske njegove p. Nizozemski bedni (str. 88). Libanske cedre (str. 111). Rimski žerovi ali katakombe (str. 151). —

Književnost.

Popis praznovanja 40letnega vladanja Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. in blagoslovljenja nove Franc-Jožefove šole in nove šolske zastave. Šolski mladini v Črnomlji v spomin. To je napis knjižici, katero je založil krajni šolski svèt v Črnomlji. Spisala Anton Jeršinovec, c. kr. okrajni šolski nadzornik in Ivan Rupnik, učitelj.

Ta knjižica nam ne popisuje samo izredno lepe slavnosti otvorjenja Franc-Jožefove šole, ampak,

kar je zelo prilično, kaže nam tudi ogromni napredek v šolstvu v teku 18 let. S to knjižico je dokazano, koliko se doseže pri najskromnejših močéh, ako se dela po gaslu presvetlega vladarja: Z združenimi močmi! Čestitamo vsem tistim, kateri so pripomogli k tej prelepi slavnosti in k razvoju šolstva v črnomaljskem okraji! **L. Belar.**

Offertoria pro festis majoribus anni. Izdalo ceoiljansko društvo v Gorici, tiskal R. Milic v Ljubljani. Veščak glasbe, stolni kapelnik g. Anton

Förster, kritikuje te skladbe zelo laskavo v ljubljanskem „Cerkvenem Glasbeniku“ št. 2., letnik 1890. tako-le:

„V krasni opravi leži pred nami partitura 9 ofertorijev, in sicer 11 za moški, 5 za mešani zbor, 5 pa za dva glasa z orglami. Trojica skladateljev, gg. D. Fajgelj (11 št.), I. Laharner in I. Kokošar je nam dobro znana iz prilog „Cerkv. Gl.“ Vse skladbe so v strogo cerkvenem duhu in v lahkem ali srednje težkem slogu zložene in se bodo zborom, ki imajo dober ukus, kmalu prikupile. Oblika je povsod gladka, skladbe so večinoma kratke, zato se jih bodo pevci z veseljem učili. Zaradi ravnotežnih kvint in oktav v dvoglasnih skladbah opozarjamo na to, da — ako jih že strpimo v altu — jih nikjer ne odobrujemo v sopranu in spremljajočem basu; saj tukaj ne podvajajo oktave nobenih motivov nalašč. Prazniki, katerim je ta lepa zbirka namenjena, so: Spøčetje Marijino, Božič, sv. trije kralji, Ime Jezusovo, Svečnica, sv. Jožef, Velikonočna nedelja in ponedeljek, vnebohod Gospodov, Binkošti (nedelja), sv. rešnje Telo, sv. Peter in Pavel, sv. Jakob, vsi svetniki in rojstvo Marijino.“

L. Belar.

Letopis Narodne čitalnice v Ljubljani začetkom leta 1890. To najstarejše narodno društvo, iz katerega so se vsa druga društva porodila, se lahko imenuje mati narodne omike. Izka-

zani so 4 častni, 328 tukaj bivajočih in 13 tujih, to je skupaj 345 udov.

Dohodki znašajo	5179 gld. 54 kr.
stroški pa	5118 „ 67 „
ostanek	50 gld. 87 kr.

V obligacijah ima to društvo 1620 gld. premoženja.

Letno poročilo društva tiskarjev, kamnopicsev in kamnotiskarjev na Kranjskem od 1. prosinca do 31. grudnia 1890. To društvo ima blagodejni zmoter. Ono podpira duševno in materialno svoje ude. Minulo leto izposodilo se je 578 knjig. Stanje društvenikov je bilo naslednje: Novovzprejetih je bilo 11, koncem leta 1889. je bilo 69 udov, 27 učencev in 1 invalid. Premoženje tega društva znaša 10.783 gld.

Letno poročilo društva Marijine bratovščine v Ljubljani za leto 1889. To prepotrebno društvo, katero pripomore, da se udje pokojniki brezplačno in dostojno pokopujejo, ima v Ljubljani veliko upliva. Udov broji 2520. Popis in stanje društvenega premoženja od 31. grudnia 1889. l. je v primeri s potrebščinami ugodno. Po tem izkazu ima 24.018 gld. 30 kr. premoženja. Ker to društvo tudi živeče uboge ude podpira in ker so v Ljubljani pogrebni stroški za manj premožnega neznosni, bilo bi pač umestno, da se udje pri tem društvu množijo. Kolikor več udov, toliko več podpore ubožnim.

L. B.

Vprašanja in odgovori.

Tretje vprašanje. Katere šolske knjige mora na štirirazrednici vsak učitelj rabiti v svojem razredu za posamezne učne predmete? (G. J. S v Št. J.)

Odgovor. Odgovarjaje na to vprašanje imamo pred očmi štirirazrednice na Kranjskem, ker se učni črteži različnih slovenskih pokrajin med seboj ne ujemajo in ker nam je vprašanje došlo s Kranjskega. Odgovoriti bi morali na to vprašanje obsirno in omenjati tudi pomožnih knjig za učitelja. Ali ker tudi na Kranjskem razmere niso povsod jednake in sploh še ni rešeno šolsko-knjžno vprašanje — s tem vprašanjem se bavi po sklepu vis. deželnega zbora kranjskega iz zadnjega zasedanja tudi deželni odbor, hočemo Vam za sedaj navesti le šolske knjige za glavne predmete, ki se največ rabijo na kranjskih štirirazrednicah, kjer se nemški pouk prične v tretjem razredu.

1. Verouk. Po državnem šolskem zakonu (§ 5.) določuje razdelitev učne tvarine na posamezne

razrede cerkveno oblastvo. Knjige pa se smejo rabiti le tiste, katere je odobrilo naučno ministerstvo in za vsako škofijo tudi dotično škofijstvo. Za srednjo in deloma tudi za višjo stopinjo je sedaj na Kranjskem v rabi „Mali katekizem“ iz zaloge Blaznikove, kateri pa po novih določilih ni od vis. ministerstva potrjen. Želeti je, da kmalu dobi to potrjenje, ker je knjiga uvedena skoraj brez izjeme na vseh kranjskih ljudskih šolah in se s tem odobrenjem obvarujejo roditelji stroškov za nakup nove knjige. Kakor se čuje, predložila se je že knjiga v odobrenje. Upajmo, da se stvar dobro izteče. Za začetnike je spisal nunski katehet škofjeloški, č. g. S. Zupan poseben katekizem, kateri pa še nima nobenega potrjenja. Ker knjiga zadostuje jezikoslovnim in pedagoškim načelom, bilo bi želeti, da se tudi ta odobri in uvede.

2. Učni jezik (slovenski). I. razred: Razinger-Žumrov abecednik ali Praprotnikov abecednik, stenske table k Razinger-Žumrovemu abecedniku;

Tomšičev nazorni nauk v podobah; II. razred: Razinger-Žumrovo „prvo berilo in prva slovnica“; III. razred: „drugo berilo in slovnica“ iz zaloge šolskih knjig; IV. razred: „tretje berilo“ in Končnikova „slovnica“ iz zaloge šolskih knjig ali Praprotnikova „slovnica“.

3. **Nemški jezik.** III. razred: „prva nemška slovnica“ iz zaloge šolskih knjig; IV. razred: „druga nemška slovnica“ iz zaloge šolskih knjig.

4. **Računstvo.** I. razred: „prva računica“, dr. vit. Močnikova; II. razred: „druga računica“; III. razred: „tretja računica“; IV. razred: „četrtá“ oziroma „peta računica“.

Bolj obširno bomo o naših šolskih knjigah še v tekočem letu pisali v posebnih člankih. Ker je to vprašanje najbolj važno za napredek doma

čega šolstva, moral bi se več ali manj vsak zaveden učitelj ž njim baviti. Želimo, da bi se ta stvar kar najboljše in najtemeljiteje vsestransko obravnavala. Prosimo torej vse sotrudnike na šolskem polji, da nam pošiljajo razprave, tikajoče se uredbe šolskih knjig in pomanjkljivosti sedanjih knjig.

Četrto vprašanje. Dragi naš „Tovariš“, morebiti je tebi znano, kako se kaj godi našim tovarišem v skrajni in srednji Gorenjski? Zima je sicer tam hujša, nego v vinorodni Dolenjski, saj pesem že pravi „Pridi Gorenj'c z mrzle planine!..“, ali pri tako gorki zimi, kakoršno imamo letos, bi se vender že imeli otajati in kaj v kakem šolskem listu spregovoriti, in pošto imajo tudi, telegraf tudi, železnico tudi, dočim jo nam šele obetajo! (G. J. M. na Dolenjskem).

Odgovor?

Naši dopisi.

Iz Vrem. (Šolske novice, nadaljevanje).

Prav potrebno bi bilo tudi pri nas zgraditi novo šolsko poslopje, kajti sedanje je gotovo najslabše na Kranjskem. No, vsaj ni bilo to v šolske namene sezidano, temveč od sezidanja t. j. od leta 1710. služilo je za shrambo rudokopskega orodja. Leta 1846. kupila pa ga je šolska občina in odločila za šolo. Učni sobi sta majhni, posebno ona II. razreda (20 m²) in nikakor ne zadostujeta številu šolskih otrok. Stanovanje nadučiteljevo, obstoječe iz dveh sobic (16 m² in 12 m²), — ali boljše rečeno „katakombic“, ker je vse v zemlji — je zelo tesno in vlažno. Vlago to pa pospešuje od pretekle spomladi šoli že od nekdanj ne prav naklonjeni sosed s tem, da noče iztrebiti vodnjaka v njegov vrt napeljanega. Voda tedaj ob deževji ne more, kakor bi morala po vrtu, kateri je okrog šolskega poslopja, odtekati, marveč gre naravnost skozi severno steno v šolske prostore. Ob naglih in dolgo trajajočih nalivih pride v nadučiteljevo stanovanje posebno v kuhinjo in vežico toliko vode, da jo je treba bresti in s škafof ven nositi. To pomilovanja vredno stvar je tukajšnji krajni šolski svet že 7. rožnika p. l. sl. c. kr. okrajnemu šolskemu svétu v Postojini, in potem še večkrat naznanil in prosil, žalostno razmerno to po sl. c. kr. okrajnem glavarstvu nujno pa ugodno rešiti; a dosedaj je še vse nerešeno! — In, če se še dostavi, da stanovanje niti svojega stranišča nima, in ga tudi imeti ne more, ker nima to-

liko svojega pripravnega prostora, da bi se isto napravilo, je dovolj dokazana potreba zgradbe novega šolskega poslopja Sl. c. kr. okrajni šolski svet naj bi blagoizvolil potrebo to pripoznati ter stvar še to leto toliko v kolovoz spraviti, da bi se prihodnje leto že mali odstotki v ta namen pri davkih pobirali; kajti laglje je davkoplačevalcu 30% ali 60% doklado v treh letih plačevati, kakor pa toliko na naenkrate ob enem letu. Krajni šolski svet, kateri je učiteljstvu zelo naklonjen, in kateri vé, da je šola zelo koristna, bode si gotovo potem prizadeval, čeravno so slabi časi in slabe letine, da bode novo šolsko poslopje v malih letih sezidano. Učiteljstvo tukajšnje bode pa svoj težavni posel potem toliko skrbneje in veseleje opravljalo, ko bode imelo up, da bode kmalu rešeno vic: tesnih, zaduhlih in vlažnih prostorov starega „skladišča“ ter da mu bode prebivati v zračnih in suhih prostorih novega šolskega poslopja.

Anton Skala — Vreme.

Z goriškega Krasa. (Stara „Soča“ in učiteljstvo). V „Nove Soče“ četrti številki beremo v dopisu „iz učiteljskih krogov“: „Sloga med duhovščino in učiteljstvom je velike važnosti, in ni ga menda učitelja, ki bi si je ne želel“. Smelo trdimo, da vse slovensko učiteljstvo na Goriškem in zunaj Goriškega s prepričanjem pritrdi tu izraženemu načelu. Učiteljstvo je prepričano, da je le po vzajemnem delovanji učitelja in duhovnika mogoče doseči vzgojni smoter

ljudske šole v dosego dušne in telesne blaginje našega naroda. Kot zvestim sinovom svojega naroda je našim učiteljem prva in najsvetejša dolžnost, da v svojem delokrogu s srcem in umom delujejo za dušno in telesno blaginjo svojega naroda in svoje ožje in širše domovine in ker je v tem delovanju potrebno vzajemno postopanje dveh glavnih vzgojnih činiteljev, učitelja in duhovnika, zategadelj se za to vzajemnost tudi resno potezamo. Priznati moramo, da nas ogromna večina naših duhovnih sodrukov na šolskem polju, bodisi učiteljev ali katehetov v našem težavnem poslu podpira in vzajemno z nami deluje. S tem kažejo, da jim vroče bije srce za rod in domovino. Narod in domovina jim bode hvaležna za to. Ako se pa v našem stanu s tega stališča kje nahaja kaka izjema, nikomur ne moremo priznavati pravice, da radi tega napada ves stan in vse šolstvo. Izjeme so v vsakem stanu, celo v vsaki družini, pa so vender le — izjeme in tudi te s časom izginejo.

V zavesti torej, da s temi načeli in s takim delovanjem „zvesto služimo“ domovini svoji in narodu svojemu, je vsakdo izmed nas z radostjo in navdušenjem, da s požrtvovalnostjo izvrševal svoje dolžnosti, toda v plačilo za naše mnogoletno nesebično, trudapolno in najčistejšim načelom namenjeno delovanje nam pokloni naša stara „Soča“ v svojem dvajsetem letniku v četrti številki z naslovom: „Kam pridemo!“ članek, kakoršnega do sedaj v slovenskem časopisju še nismo čitali. Nameravali smo ta članek v našem „Tovariši“ doslovno priobčiti, toda opustili smo to namero, ter s tem dokazemo, da imamo več — krščanske ljubezni do svojega bližnjega sotrudnika, nego je razvija neki kmet (?) v imenovanem članku. Pač pa smo si dobro zapamtili neosnovane trditve in zlobno natolčevanje, katero dotični gospod „kmet“ razvija v tem članku. Orožje, katero nam je stisnil v roke, dobro smo shranili. Čez sedem let vse prav pride. —e—

S Krasa. (Anton Šuc †). Dne 21. grudnia t. l. je po kratki bolezni umrl Anton Šuc, posestnik v Pliskovici, podpredsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta sežanskega, župan pliskoviški, načelnik cestnega odbora itd. Pokojnik ni bil učitelj, a učiteljstvo mu je dolžno, da se ga spominja tudi v učiteljskem listu. Njegovega blagega nesebičnega delovanja v vseh strokah socialnega življenja ne moremo tu nadrobno omenjati, ker bi predaletč prišli. Hvaležno pa se moramo spominjati njegovega delovanja gledé šolstva. Odkar obstoji novi šolski zakon, ves čas je bil jako delaven ud c. kr. okr. šolskega sveta in njega podpredsednik. Zlasti mnogo je delal pri šolskih stavbah, kot samouk sam načrte izdeloval, stavbe nadzoroval itd. Bil je iskren prijatelj učiteljstva in šole. Povzdiga šolstva v prid svojega naroda mu je bila tesno pri srci in ob vsaki pri-

liki je ljudstvo vnemal za šolo. On nam je bil živ dokaz, da tudi priprosti narod, da tudi kmet uvideva korist in potrebo dobro urejene šole. Ž njim sta izgubila občina in narod, šola in učiteljstvo moža, ki nam je nenadomesten. Čast njegovemu neutrudnemu delovanju! Blag mu spomin! *A. L.*

Iz Ribnice na Dolenjskem, meseca svečana t. l. (Izv. dop.) (Redka slavnost).

Pretekli mesec dne 29. prosinca t. l. smo imeli v Ribnici redko slavnost, katera bode zlasti čitatelje „Učiteljskega Tovariša“ torej kolege-učitelje zanimala, dasi ni veljala ravno kateremu sodrugu našemu, pač pa je veljala možu, ki je bil vse svoje življenje v vedni, ozki dotiki z ljudskim šolstvom. Dovoljujem si torej to slavnost v nekaj potezah naslikati.

V našem šolskem okraju deluje v raznih častnih službah kot zastopnik krajnega šolskega sveta, bodisi kot krajni šolski nadzornik in kot prvosednik krajnega šolskega sveta v Ribnici, bodisi kot zastopnik cerkve, tedaj kot ud c. kr. okrajnega šolskega sveta kočevskega prečastiti gospod Martin Skubic, dekan in častni kanonik, že od 1868. leta, torej dva in dvajset let. V tej dolgi dobi se je vedno kazal kot iskren podpiratelj ljudske šole, kot zaščitnik ljudskih učiteljev kot veren sin našega naroda. Njegovemu neupogljivemu delovanju in prizadevanju se je imel v preteklih letih marsikateri naših kolegov iz tega šolskega okraja zahvaliti, da ga ni kaka pretirana zlovoljnost prehudo udarila in tudi danes imamo narodni učitelji v njem najzaneslivejšega podpornika in vedno pravičnega, dasi strogega zagovornika.

Razveselila nas je zatorej vse novica, da je N. V. naš presvetli cesar g. dekana in častnega kanonika dne 25. grudnia l. l. odlikoval s podeljenjem viteškega križca Fran-Josipovega reda, kategera je dne 29. prosinca t. l. preblagorodni gospod okrajni glavar dr. L. Thomann pl. Montalmar odlikovancu v navzočnosti mnogo odlične gospode slovesno na prsi pripel.

Tudi mi narodni učitelji se veselimo tega odlikovanja, ne zabeč, da je g. dekan za naše kolege in nas mnogokrat na tihem storil mnogo dobrega in mu priporočamo naš mlajši učiteljski narastaj, da ga blagoizvoli jednako podpirati, kakor dosedaj.

Anton Lapajne — Ribnica.

Iz Ljubljane. (Belinu pogin!) Še je vsakemu v spominu, kako so se učenci po vzbujeni učiteljev prizadevali glogovega belina pokončevati. Uspehi so bili tu in tam izredno ugodni, kajti na tisoče se je tega škodljivega mrčesa uničilo. Žalibog pa ne moremo reči: „Iznebili smo se te pošasti!“ Ako pogledamo sedaj sadna drevesa in grme, vidimo, da zaléga zavita v listji že čaka po-

mladi, da se razvije v gosenice in nam ves sadni plod pogoltne.

Politična oblastva in županstva zdaj kličejo na delo in žugajo tistim nemarnežem s kaznijo, kateri bi zamudili pokončevanje te golazni.

Tudi sedaj je šolski mladini mogoče, v tej prevažni stvari kaj storiti. Tedaj na delo!

Pri pokončevanju naj si vsak misli: „Ne ti, mrčes, ampak jaz bom užival plod tega drevesa!“ — Skrajni čas je, da se belinu z vseh stranij napove vojska!

L. Belar.

Iz Kostanjevice. (Naše šolske razmere.) Lansko leto bi bila kostanjeviška šola morala obhajati stoletnico svojega obstanka kot javna šola. Pa ker so bile razmere take, da ni bilo upati, da bi se praznovanje vršilo dostojno, smo rajši mirovali. Kakor pričajo stare listine, odprla se je leta 1789. javna šola v Kostanjevici. Ali ker je bila navadno javni šoli prednica zasebna, verjetno je, da je tudi Kostanjevica imela že poprej zasebno šolo. V tej misli me potrjuje tudi to, ker se v šolskih zapisih od leta 1787. in 1788. bivše šole v tukajšnjem samostanu ne nahajajo imena otrok iz Kostanjevice, ampak izkazani so le otroci iz vasij, ki spadajo tudi sedaj k tukajšnji šolski občini. Da bi bili pa kmetje svoje otroke pošiljali v šolo, meščani pa ne, ne moremo verjeti. Prvi učitelj v javni kostanjeviški šoli je bil Pi bernik, plače je imel za šolo in orglanje 180 gld. Kakor kaže klasifikacija v šolskem zapisu, bila je šola nemška. Nemška je tudi ostala do novejših časov. Počasi se je prelevila v dvojezično, da so se otroci vsaj brati in pisati tudi slovensko učili in od leta 1877. je šola slovenska. Naši starejši meščanje se še sedaj radi pobahajo s svojo nemščino, dasi nihče, ki ni drugod hodil v šolo, ne napravi v tem jeziku niti najmanjšega pisma. Ker se slovenščine niso učili, in so, kar jih je bolj zavednih v slovenščini le samouki, gre jim posebno s pisanjem tudi v slovenščini prav težko. Človek bi mislil, da taki ljudje morajo sami na sebi spoznati, kako ne-

dostaten je bil nekdanji pouk; pa motil bi se silno. Vsi šolski nauki, naj so še tako praktični in potrebni, nič niso proti nemščini. Vedno je slišati: Nekdaj so bile šole vse bolje, kot sedaj; vsak je znal nemško. Če je bil kdo k vojakom vzet, gotovo je postal „koprol“ itd. S takimi in enakimi čencami se izpodbija narodni šoli veljava. Da je tudi sedaj vsakemu otroku prilika, učiti se nemščine, ne da bi zato drugi pouk trpel škodo, takim modrijanom ne zadostuje; imajo namreč svoje prepričanje, da modrosti in učenosti se more človek le v nemščini nasrkati.

Sto let je tedaj minulo, kar ima Kostanjevica svoje učitelje, a svoje šole, namreč šolskega poslopja pa še sedaj nima. Dva razreda sta v župnijskem poslopju, jeden pa v zasebni hiši. Ker je pa upati, da se trirazrednica še to leto razširi v štirirazredno šolo, če tudi so se nekateri šolski prijatelji (?) očitno, še bolj pa skrivaj, silno upirali razširjanju, imeli bomo dva razreda v zasobnih hišah potaknjena. To je že dokaza dovolj, da je Kostanjevici svojega šolskega poslopja silno treba. Če pa še pomislimo, da ima tukajšnja šola že sedaj 291 šolo obiskujočih otrok ter da jih bo po novem vsolanji prišlo še nad 100 iz vasij tukajšnje občine, ki so bile do sedaj popolnoma brez šole, ni se moči načuditi tistim modrijanom, ki zahtevajo, da se šola ne zida poprej, dokler se z 10%no naklado ne nabere dovolj denarja za zidanje. Ker te naklade letos še nimamo, morali bi čakati nove šole najmanj še 34 let! Med tem časom bi pa občina izdala za nadučiteljevo stanovanje in za dva razreda, če bi še zadostovala in bi se najemščina ne vzvišala — celih 10.540 gld.! Sedaj pa kdo reci, da niso to prijatelji naroda, da ne skrbé za korist občine, posebno pa, da ne umejo izvrstno računati in še bolje gospodariti z občinskim premoženjem. Opomniti pa moram, da to niso mladeniči, ampak stari izkušeni možje; in nekateri izmed njih so celo „študirali“. Upati pa je, da se bo zgodilo drugače, in to kmalu.

L. Abram — Kostanjevica.

Vestnik „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

Za leto 1890. so nadalje plačali gg.: Levec Frančišek, c. k. okr. šol. nadzornik, prof. itd. v Ljubljani; Kočevar Anka, učiteljica v Begunjah; okrajna učiteljska knjižnica v Litiji; Zupan Nežika, učiteljica v Ljubljani; Kosi Anton, učitelj v Središči; Wessner Marija, učiteljica v Ljubljani; Strlé Rezika, učiteljica v Gorjah; Tomšič Ivan, c. kr. okr. šolski nadzornik v Ljubljani; Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani; Žumer Andrej, c. k. okr. š. nadz. v Ljubljani; Kokalj Frančišek, učitelj v Ljubljani.

Za leto 1889. so nadalje plačali gg.: Ravnikar Jernej, nadučitelj v Litiji; Povše Fran-

čišek, umir. ravnatelj, posestnik itd. v Ljubljani; Zadnikar Kristina, učiteljica v Šiški; Gusl Emilija, učiteljica v Ljubljani; mestna dekliska šola v Ljubljani; Schwinger Albin, dekan pri Sv. Miklavži; dr. Marinko Jožef, c. kr. prof. v Novem Mestu; Zupan Nežika, učiteljica v Ljubljani; Steska Jeanetta, učiteljica v Trbovljah; Mlatko Josip, kaplan pri Sv. Miklavži; Žirovnik Janko, nadučitelj v Gorjah.

Društvu je blagoizvolila darovati slavna posojilnica v Krškem znesek pet gld., za kar se ji najprisrčneje zahvaljuje

odbor.

Vestnik.

Osobne vesti. V petmesečni učni tečaj na državni obrtni šoli v Gradci za učitelje, katerim se je usposobiti za risanje na obrtnih nadaljevalnih šolah, vzprejeti so s Kranjskega gg.: Papa Frančišek, nadučitelj v Škofji Loki; Sest Andrej, nadučitelj v Metliki; Josin Teodor, učitelj v Postojini; Podkrajšek Hinko, učitelj v Radovljici in Mally Konrad, učitelj v Trziči. Ker se tečaj prične z današnjim dnevom, dobili so z dnem 25. svečana dopust. Vsak izmed imenovanih udeležencev dobiva v tem času svoje navadne dohodke, primerno mesečno doklado in potnico v Gradec. Namestne učne moči plača deželni šolski zaklad, oziroma v to svrho namenjeni zalog. — Obrtno nadaljevalne šole so v našem domačem šolstvu velik napredek in sl. deželnemu šolskemu svetu, oziroma deželnemu odboru se mora priznati, da je spoznal važnost teh šol in s svojo izdatno podporo imenovanim gospodom omogočil udeležbo tega tečaja v prid domačemu šolstvu. Gospodnim udeležencem želimo najboljšega uspeha. — G. Cepuder Jožef je službo učitelja na drugi mestni deški ljudski šoli nastopil dne 15. svečana; g. Rupnik Ivan, učitelj v Črnomlju, dobil je stalno nadučiteljsko službo na trirazrednici v Leskovcih v krškem okraju; g. Ravnikar Jernej, učitelj v Krškem, dobil je stalno nadučiteljsko službo na dvorazrednici v Litiji; g. Rus Frančišek, učitelj v Ribnem, dobil je stalno nadučiteljsko službo na Bledu v radovljiškem okraju; g. Rihteršič Ivan, učitelj v Doberničah pa stalno nadučiteljsko službo na dvorazrednici v Srednji Vasi v Bohinji; g. Rozman Florijan, učitelj v Veliki Dolini, pride za učitelja na štirirazredno deško šolo v Krškem; g. Hiti Matija pa iz Slavine v Dobrniče v novomeškem okraju; gospodičini pl. Födransberg Izabeli, učiteljici v Vipavi, podelila se je stalno tretja učiteljska služba v Gorenjem Logatci. Stalnimi učitelji na svojih službah so imenovani gg.: Konjar Urh v Motniku v kamniškem okraju, Kozjak Frančišek v Borovnici v okraju ljubljanske okolice in Rojina Frančišek v Kolovratu v litijskem okraju. (V teh imenovanjih nič manj nego 6 R-ov! V tem šolskem letu srečna črka, podvizajte se, kar Vas je R-ov! — Ured.)

Iz našega društva. Od zadnjega izkaza so društvenino plačali gg.: Armič Leopold, učitelj v Ljubljani za 1890. l.; Benedik Dragotin, nadučitelj v Smedniku za 1890. l.; Bregar Jožef, učitelj v Kranjski Gori za 1890. l.; Celestina Jožef, prof. na c. kr. učiteljski v Ljubljani za 1890. l.; Furlan Jakop, učitelj v Ljubljani za 1890. l.; Gabršek Frančišek, naduč. in c. kr. okr. sol. nadz. v Krškem za 1889. l.; Kos Mihael, učitelj v Velésalu za 1890. l.; Krulc Ivan, učitelj v Ljubljani za 1890. l.; Levičnik Jožef, učitelj v Železnikih za 1890. l.; Močnik Matej, uč. v pok. v Ljubljani za 1890. l.; Muhič Frančišek, učitelj v Šent-Jernej za 1889. l.; Pezdich Ivan, učitelj v Kranji za 1890. l.; Punčuh Šimen, učitelj v Rudniku za 1889. l.; Rant Matija, naduč. na Dobrovi za 1890. l.; Žirovnik Jožef, naduč. v Begunjah pri Cerknici za 1890. l.; Kragl Jožef, naduč. v Trziči za 1890. l.; Kmet Andrej, učitelj v Trziči za 1890. l.; Klančar Avgusta, učiteljica v Kamniku za 1890. l.

Prihodnji društveni večer bode v sredo dne 5. t. m.

Mihael Žolgar †. V Celji je dne 21. svečana nagloma umrl g. Mihael Žolgar, c. kr. profesor na tamošnji gimnaziji. Pokojnik je bil porojen leta 1833. v Št. Petru pri Celji, služboval je nekdanj na gimnaziji v Kranji, zdaj pa dolgo vrsto let v Celji, kjer je poleg klasičnih jezikov učil zlasti slovenščino. Pred nekaj leti je bil tudi slovenski poslanec v deželnem zboru štajerskem. Po preosnovi ljudskega šolstva je bil nekaj časa tudi c. kr. okrajni šolski nadzornik za Radovljico. Pred desetimi leti je osnoval in uredoval tudi „Popotnika“. V m. p.!

Starosta koroških učiteljev. V Šent-Lipši v podjurski dolini na Koroškem je dne 31. prosinca t. l. umrl upokojeni učitelj g. Janez Terčik. Rojen je bil l. 1805. pri Sv. treh Kraljih nad Idrijo. Leta 1829. je postal učitelj na pripravnici v Celji. V Boji Vesi je sezidal prelepo cerkev Matere Božje. Blag mu spomin!

Potrjen zakon. Načrt zakona, s katerim se urejujejo nagrade katehetom na javnih ljudskih šolah na Koroškem, dobil je najvišje potrjenje.

V Celovci nameravajo ustanoviti zavetišče za deklice (za dečke je že imajo). Iz nabranega kapitala 20.000 gld. so kupili v ta namen neki grad blizu Celovca. Vodstvo zavoda se bode izročilo sestram redovnicam „du Sacre-coeur“. Podjetju na čelu je baronica Reyer. Ker nabrane vsote še ne zadostujejo, nabira se še dalje. — Ali dobimo tudi v Ljubljani skoraj tak zavod? Jako potreben in koristen bi bil! Skoro vsa večja mesta jih že imajo.

Z Dunaja. Župan dunajski je kot predsednik mestnega šolskega sveta razglasil vsem dunajskim ljudskim in meščanskim šolam, da je nižeavstrijski deželni šolski svet z ozirom na to, da se v letnih poročilih skoro pri vseh mestnih šolah konstatuje napredek v metodični obravnavi učnih predmetov in v doseženih uspehih, ta poročila zadovoljno na znanje vzel. Ob tej priliki se je šolskim vodstvom naročil, da se morajo določila gledé snaženja šolskih šol, posebno po zimi strogo izvrševati in da se bodo šolskim slugam le take pobotnice izplačevale, na katerih šolsko vodstvo potrdi, da so sluge skrbeli za snažnost šolskega posloppja. Gledé pisalnega pouka pa se želi, da bi se latinica v višjih razredih bolje gojila, kar je važno zaradi francoščine v meščanskih šolah in zaradi srednjih šol.

Šolske kopeli. O zdravstveni važnosti šolskih kopelij je predaval pred kratkim dr. Fodor v higijeničnem društvu „Österreich“ na Dunaji in pri tem povedal marsikaj novega in zanimivega. Predavatelj je primerjal kopeli starih kulturnih držav z današnjimi ter omenil, da je bilo v Rimu za Konstancija 856 ljudskih kopelij, ki so vsak dan porabile 750 milijonov litrov vode. Šele v novejšem času se s tem nekoliko napreduje v gojitvi javnega zdravstva, da se ustanovljajo ljudske kopeli. Kar se tiče šolskih otrok, malo je takih, da se doma kopljejo, ker nedostaja prostora, priprav. časa ali razuma za to, in vse naprave v novih šolskih posloppjih gledé svetlobe, prezračevanja, kurjenja in snaženja je manjše vrednosti, ako se telo otrokovo ne ohrani čisto in

čvrsto. Prva šolska kopel se je napravila v Göttingenu na Nemškem ter se je prav koristno skazala; vsa oprava je stala le 700 mark. Mnoga druga mesta so stvar posnela in poročila vseh šolskih vodstev ne morejo prehaliti koristi šolskih kopelij. Skoro vsi otroci se prostovoljno udeležujejo kopanja, o uporabi časa za to ni vredno govoriti, kajti v pol ure se 60 otrok more skopati. Po kopeli so otroci čvrstejši in se rajši učé in otroci kakor roditelji se privadijo snažnosti in redu. Prehladi pa se otroci pri kopanju ne morejo, ker gredo iz kopeli naravnost v gorko šolsko sobo. Govornik izrazi nado, da se bodo oblasti tudi na Dunaji, kjer se ustanovljajo ljudske kopeli, in po drugih avstrijskih mestih začela zanimati za šolske kopeli in jih ustanovljati.

Telovadba na gimnazijah. Visoko naučno ministerstvo namerava vpeljati telovadbo kot obvezen učni predmet na gimnazijah in v tem smislu predložiti državnemu zboru zakonski načrt. Dobro!

Koliko je jeden bilijon? Besedo bilijon je mogoče izgovoriti v dveh sekundah, napisati v desetih sekundah, ali došteti do bilijona bi ne mogel nikdo, kar se lahko dokaže. V minuti se more šteti do 160—170, računimo do 200. Torej doštujemo v jedni uri do 12.000, v jednem dnevi do 288.000, v jednem letu (365 dnij) do 105.120.000. Ako bi bil Adam začel šteti s prvim trenutkom svojega življenja do jednega bilijona. še davno ne bi bil doštel do bilijona, ker za to bi bil potreboval nad 9512 let.

„P. z B.“

Naznanilo. Ako kdo želi kupiti „Učiteljskega Tovariša“ letnik 1861—1863 in 1870—1881, skupaj 15 knjig, med njimi 12 trdovezanih, imam jih na prodaj.

Na Igu dne 17. svečana 1890.

Fr. Ks. Trošt,
nadučitelj.

Zahvala. Visokorodni gospod Adalbert grof Kottulinsky, posestnik boštanjske grajsčine, c. k. komornik itd., blagoizvolil je ljudski šoli v Boštanji podariti 20 gld. v nakupovanje tvarine za ročna

Listnica uredništva.

Gospodom sotrudnikom. Marsikateri doposlani članek ali dopis se bode v današnji številki pogrešal; prosimo potrpljenja, vse pride na vrsto. Smatrali smo si v dolžnost, da na podlagi svojega programa pravočasno razglasimo in kar je mogoče raztolmačimo ministerski razpis

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

dela, za kar se mu v imeni ubogih deklic toplo zahvalujeta

Atozij Drmelj,
predsednik kr. š. svéta

Fr. Šmitik,
učiteljica.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna Šola“ je blagoizvolilo tukajšnji šoli za mali znesek podariti naslednje reči: 400 zvezkov raznih vrst, 9 snopičev svinčnikov, 4 snopiče peresnih držal, 12 tablic, 20 radirk, računski stroj, termometer, Razinger-Zumerstenske table v knjigo vezane, zbirko uteži in votlih mér, Schreiber-Nazorni nauk.

Za vse te darove izreka v imeni uboge šolske mladine, kakor tudi v imeni šole vrlemu društvu najprisrčnejšo zahvalo

Spodnja Idrija dne 20. svečana 1890.

M. Kavčič, **Leopold Punčuh,**
načelnik k. š. svéta. šolski voditelj.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna Šola“ je blagoizvolilo za tukajšnje ubogo šolsko mladino za mali letni donesek dveh goldinarjev obilo raznega šolskega blaga podariti, za kar se tem potem v imeni uboge šolske mladine najprisrčnejše zahvaljuje

V Hrušici, 22. svečana 1890. **Fr. Klinar,**
učitelj.

Zahvala. Za malo vsoto, ki jo krajni šolski svet po proračunu vsako leto pošlje slavni „Narodni Šoli“, dobimo od te prekoricne družbe blaga za uboge učence trikrat tolike vrednosti. V imeni obdarovanih učencev se najtopeje zahvaljuje podpisano vodstvo za to veliko podporo ubogim otrocičem.

V sveto dolžnost si štejemo tudi javno hvalo izreči tukajšnjemu preč. g. župniku Ivanu Vrhovniku, kateri je blag dobitnik in podpornik naši šoli. Podaril ji je že mnogo knjžic za šolsko knjižnico. Šolsko sobo nam je olepšal s tremi podobami v lepih okvirih, podaril nam je dve sveti podobi in „Nauke o varstvu živalij za mladino“. On je spoznal, da se za ljudsko vzgojo največ more storiti v šoli in je vesten katehet. Šola in fara sme biti ponosna na takega gospoda župnika, krajnega šolskega nadzornika in kateheta.

Šolsko vodstvo pri Sv. Gotardu 12. svečana 1890.

G. Koželj,
šolski voditelj.

gledé popisovanja ljudskih šol, ki se ima koncem tega meseca izvršiti. Ker je v tej stvari natančnost prvi pogoj, imajo šolska vodstva priliko, da se o nji temeljito poučé, da ne bodo imela neljubih sitnosti. Ako bi kak naročnik o tem želel še kaj potrebnih pojasnil, moremo mu ustreči še v prihodnji številki.